

Asia: VN/20129/2020

Valtioneuvoston periaatepäätös teknologiapolitiikasta 2020-luvulla – teknologialla ja tiedolla maailman kärkeen

Teknologiapolitiikan päämäärä

Lausuntonne ehdotetusta teknologiapolitiikan päämäärästä.

Teknologiapolitiikan perimmäisenä päämääräksi on asetettu, että Suomi on vuonna 2030 maailman menestyksellisin ja tunnetuin teknologian kehittämisestä ja hyödyntämisestä hyvinvointia ammentava maa. Tavoitetta voidaan pitää hyvänä ja kunnianhimoisena. Suomi vahvana teknologiamaana kykenee saavuttamaan tavoitteen, jos päätöksentekijöillä on riittävästi rohkeutta toteuttaa tarvittavia uudistuksia maassa.

Teknologian kehittäminen ja hyödyntäminen on keskeistä myös yksityiselle palvelusektorille, jossa korostuu erityisesti digitaalisten ratkaisujen kehittäminen ja käyttöönotto.

Tavoite 1

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 1: Suomi on maailman kilpailukykyisimpiä valtioita ja maailman paras paikka teknologiayrityksille.

Tavoite on kannatettava. Huomiota tulisi kiinnittää erityisesti innovaatioiden ja investointien kannustimien osalta siihen, että Suomessa yritykset investoivat laajemmalla rintamalla vahvemmin aineettomaan pääomaan, jota ovat niin t&k -toiminta, kuin toisaalta ohjelmistot, digiratkaisut, tietojärjestelmät sekä erilaiset luovat sisällöt. T&k -toiminnan laajempi leviäminen yrityskenttään vaatii myös sen, että instrumentteja kehitetään määrätietoisesti. Erinomainen uudistus olisi t&k -verokannustimen käyttöönotto siten, että myös erilaiset ICT:hen ja dataan liittyvät kustannukset sisältyisivät verovähennyksen hyväksyttäviin menoihin.

Keskeistä on huomioida, että t&k -vaiheen ja siitä syntyvien tulosten jälkeen on pitkä matka tiedon kaupalliseen hyödyntämiseen. Tarvitaan myös kannustimia siihen, että olemassa olevaa teknologiaa

hyödynnetään tuottavuuden parantamiseen, tai vaikka vähähiilisten ratkaisujen käyttöönottoon. Esimerkiksi yhtenä keinona voisi olla, että yritys voisi vähentää tuloverostaan investoinnit ohjelmistoihin, datankäsittelyyn ja automaation kehittämiseen, jotka eivät sisälly tutkimus- ja kehittämistoiminnan määrittelyn sisään. Tästä on olemassa myös kansainvälisiä esimerkkejä.

Tavoite 2

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 2: Suomessa on maailman tunnetuimpia ja houkuttelevimpia teknologia-alan koulutuksen, tutkimuksen, osaajien ja investointien keskuksia.

Tavoite on kannatettava. Huomiota tulisi kiinnittää erityisesti kansainvälisten teknologiayritysten investointien houkutteluun määrätietoisella strategialla. Monista vahvuuksista huolimatta, Suomi ei kuitenkaan näyttäydy ulkomaisten huippuosaajien houkuttelevana kohtemaana. Lupamenettelyjen sujuvoittaminen on tärkeää, mutta kokonaisuuteen liittyy useita asioita, muun muassa verotus, joita ei voida ratkaista yhdellä markkinointiprojektilla.

Oppimisen digiloikassa ja jatkuvan oppimisen toimintatavoissa on suuria mahdollisuuksia. Kuitenkaan esimerkiksi korkeakoulukenttää ei nykyisellään kehitetä näitä mahdollisuuksia huomioon ottaen. Opintokokonaisuudet, koulutusyksiköt ja rakenteet edustavat pääosin perinteistä tutkintopohjaista koulutusjärjestelmää, jossa myös aluepolitiikalla on keskeinen rooli. Korkeakoulut eivät voi myöskään profiloitua tai kehittää opetustaan lukukausimaksujen avulla nykyilainsäädännön pohjalta.

Tavoite 3

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 3: Suomessa on maailman teknologia- ja innovaatiomyönteisin julkinen sektori, joka mahdollistaa ihmisten ja yritysten hyvinvoinnin.

Tavoite ja keinot ovat kannatettavia. Suomen julkinen sektori on lähtökohtaisesti teknologia- ja innovaatiomyönteinen verrattuna moneen muuhun maahan. Meillä on kyetty myös kehittämään kansainvälisesti verrattuna erittäin toimivia digipalveluita, esimerkiksi verohallinnossa. Haasteita tosin löytyy, varsinkin jos palveluiden kehitys vaatii valmistelua ja päätöksentekoa yli hallinnonrajojen.

Niin sanotun ”pehmeän infrastruktuurin” ja datatalouden kehityksessä Suomen tulee toimia ketterästi. Tarvittavat palvelut ja infrastruktuurit voivat jatkossa rakentua yhdysvaltalaisen GAFAtoimijoiden ratkaisujen varaan, jos Suomessa tai Euroopassa ei kyetä kehittämään omia ratkaisujaan. Digitalisaation ja dataan liittyvää sääntelyä niin Suomessa kuin Euroopassa pitäisi pystyä paremmin analysoimaan myös kilpailukykykynäköulmasta, erityisesti suhteessa Kiinaan ja Yhdysvaltoihin. Lukuisten EU-sääntelyaloitteiden vaikutuksia digitaalisten palveluiden kehitys- ja investointiympäristöön lähitulevaisuudessa on vaikea ennakoida.

Julkinen sektori ei myöskään täysimääräisesti tue suomalaisten ratkaisujen vientiponnisteluja esimerkiksi julkisten hankintojen kautta. Mahdollistamalla markkinatoimijoille paremmat mahdollisuudet luoda innovatiivisia ratkaisuja, saada referenssejä, sekä jättämällä immateriaalioikeudet hankkeen toteuttajille, voitaisiin edistyksellisiä digiratkaisuja saada enemmän vientiin.

Tavoite 4

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 4: Suomi hyötyy laajalti globaaleihin haasteisiin vastaavien teknologioiden rohkeasta kehittämisestä ja soveltamisesta.

Tavoite on kannatettava. Palta haluaa kuitenkin korostaa, että palvelualoilla on erittäin suuri potentiaali ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Tätä ei valitettavasti tunnisteta Suomen ilmasto- ja energiapolitiikassa, joka keskittyy edelleen päästö- ja materiaali-intensiiviseen teollisuuteen.

Palvelualan yritykset vähentävät muiden toimialojen kasvihuonekaasupäästöjä usein eri toimin. Esimerkiksi älykkäillä lämmityksenohjausjärjestelmillä voidaan pienentää kiinteistöjen energiankulutusta merkittävästi. Palveluiden rooli hiilijalanjäljen pienentämisessä tulisi huomioida selkeämmin ja se vaatii myös investointikannustimien uudelleenpohdintaa, kuten nostimme esille lausunnossa aiemmin.

Seurantamalli

Lausuntonne ehdotetusta seurantamallin toteuttamisesta.

On keskeistä, että tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan systemaattisesti. Useat periaatepäätöksen liitteissä esitetyistä toimenpiteistä ovat laadullisesti arvioitavia monimutkaisia kokonaisuuksia, joten onnistumista on vaikea mitata. Haasteeksi voi nousta, että yksittäinen tavoite voidaan helposti "kuitata tehdyksi", vaikka objektiivisesti Suomi ei olisi parantanut kyseisen tavoitteen osalta asemaansa globaalissa vertailussa.

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit ja huomiot.

Teknologianeuvottelukunnan työtä ja teknologiapolitiikan periaatepäätöstä voidaan pitää hyvänä kokonaisuutena, kun tavoitellaan Suomelle hyvinvointia luovaa ja kilpailukykyä parantavaa strategiaa. Haasteena on toimenpiteiden jalkauttaminen, varsinkin jos tavoitteet ovat ristiriidassa esimerkiksi hallitusohjelman toimenpiteiden kanssa, tai koko valtioneuvoston tasolla ei kyetä sitoutumaan periaatepäätöksen toimenpiteisiin. Siten on keskeistä, että kaikkia poikkihallinnollisia toimielimiä, mukaan lukien ministeriryhmät ja digitoimitoimisto, hyödynnetään aktiivisesti tavoitteiden edistämisessä.

Konttinen Jari
Palvelualojen työnantajat Palta ry.